



Stavovi o rehabilitaciji onih koji su ratovali na strani okupatora, podgrijavaju neofašističko ponašanje, ne samo pojedinaca, nego i cijelih grupacija, pa i udruga. Poistovjećivanje svih antifašista s komunistima, s druge strane, doprinosi potpuno neobjektivnom sagledavanju povijesti NOB-a, ali i razdoblja poslije Drugog svjetskog rata.

Na kraju smo još jedne kalendarske godine. Kako ocjenjujete aktivnost SABA u ovoj godini, je li učinjen pomak u odnosu na proteklo razdoblje?

Aktivnost SABA u ovoj godini bila je u okviru plana i kalendara donesenog krajem prošle godine, kada su u pitanju dani i mjesta sjećanja na važne dane iz NOB-a i kada izražavamo pijetet na komemoracijama poginulima ili stradalima u toj borbi. I ta aktivnost zaslužuje visoku ocjenu jer smatram da ni Izvršni odbor Predsjedništva SABA, niti naše zajednice udruga i udruge nisu zaboravile ni jedan važan događaj iz NOB-a, niti jednu komemoraciju u vezi s tim.

O pomacima u odnosu na proteklo razdoblje, bez nabiranja, dakle općenito, možemo reći da smo željeli napraviti pomak od samog plana obilježavanja tekovina NOB-a i kalendara i da smo u tome uspjeli, prvenstveno aplicirajući na natječaj Ministarstva branitelja, od kojeg smo uspjeli dobiti sredstva za obradu četiri teme iz domene NOB-a i djelatnosti našeg Saveza.

To je pomak i u odnosu prema financiranju naše djelatnosti, kao i prema našoj spremnosti da poštujući kalendar NOB-a, napravimo i nešto više.

Srednja generacija ulazi u naše članstvo

Što možemo zaključiti na kraju ove godine, može li se reći da je SABA mlađa ili starija, s obzirom da je jedan od temeljnih ciljeva bilo pomlađivanje naše udruge, članstva i vodstva?

Teško je to precizno reći iz jednostavnog razloga jer nemamo u svim našim udrugama (u kojima

su članovi fizičke osobe), potrebnu infrastrukturu za kontinuirano praćenje i usporedbu članstva.

Međutim, pokazatelji s kojima raspolažemo, govore nam da nam u članstvo sve više pristupaju pripadnici srednje generacije - to je ona generacija koja se sjeća svojih očeva i djedova i njihove uloge u vezi s NOB-om.

To je vezano i uz pitanje promjene naziva o kojem se govori već nekoliko godina. Neke udruge i zajednice udruga, posebno u Istri, već su prešle na novi naziv – Savez antifašista. Zašto u tome još uvijek nema dovoljno suglasnosti?

Konstatacija u Vašem pitanju je točna i odnosi se na one generacije koje nisu bile borci antifašisti, nego su antifašisti po svom svjetonazoru.

Mislim da bi najmlađe generacije u nazivu udruge ipak više željele da u nazivu stoji samo oznaka svjetonazora, a ne i pripadnost antifašističkim borcima u Drugom svjetskom ratu, jer su u konačnici i antifašistički borci bili po svom svjetonazoru antifašisti. Međutim, to nije najpresudnije pitanje i treba dozvoliti da se svaka udruga zove onako, kako želi većina njenih članova.

Očekujemo bolji status u društvu

U ovoj godini SABA se našla u novoj situaciji. Prije se puno prigovaralo da je na vlasti HDZ sa svojim koalicijskim partnerima i da SABA nije zadovoljna odnosom vlasti prema njoj. Sada je na vlasti koalicija na čelu sa SDP-om. Ima li konkretnih promjena u odnosu prema antifašističkoj organizaciji?

Ako pod konkretnim promjenama mislite na zakonske promjene ili na promjene u provedbenim propisima, onda smo još dan danas u očekivanju da će se takve promjene dogoditi. Reklo bi se: živimo u nadi.

To se odnosi na društveni i socijalni status naših boraca partizana, ali i na položaj našeg Saveza u društvu, naročito kada se taj položaj uspoređuje s položajem udruga proizašlih iz Domovinskog rata.

Međutim, promjene su se dogodile u odnosu na NOB, i to tako da sve tri osnovne institucije naše države: Predsjednik Republike, Hrvatski sabor i Vlada RH sudjeluju u pokroviteljstvu obilježavanja važnih događaja iz NOB-a i time što aktivno sudjeluju u tim manifestacijama.

U aktivnostima SABA u prvom planu je komemoriranje i polaganje vijenaca. Smatrate li da je to sužavanje aktivnosti antifašista i da se oni time okreću pretežno prošlosti, a udaljavaju od djelovanja primjerenog današnjem vremenu?

Djelomično sam na to pitanje već odgovorio, ali bih dodao: ne smijemo zaboraviti komemoriranje i polaganje vijenaca, ne smijemo zaboraviti slavne dane naše NOB, i ako se uz to okrenemo problemima današnjeg vremena, vezanim uz djelovanja neofašističkih ideologija, onda ćemo se na najbolji način odužiti onima koji su dali svoj život za pobjedu nad fašizmom u Drugom svjetskom ratu, onda oni nisu pali uzalud.

Antifašizam nije ideologija

Što je SABA RH danas? Je li ona, kako joj prigovaraju, ideološki orijentirana veteranska organizacija ili teži biti suvremena udruga koja njeguje antifašizam na europski način?

U našem Statutu odredili smo se kao nevladina i nestranačka zajednica udruga antifašistički opredijeljenih građana Hrvatske. Antifašizam nije ideologija, to je svjetonazor koji u osnovi uključuje demokraciju kao način življenja i suprotstavlja se, u okviru zakona dozvoljenim načinima, svakoj suprotnosti demokratskog poretka. Antifašisti u našim udrugama, kao demokratski opredijeljeni ljudi, imaju svoja politička uvjerenja i to nije u suprotnosti s antifašističkim i demokratskim pogledom na svijet. Antifašizam je u temelju antihitlerovske koalicije u Drugom svjetskom ratu udružio najmanje dvije ideologije, vidno suprotne jedna drugoj i na tom uspješnom udruživanju pobijedio fašizam. Taj primjer iz povijesti vrijedi i danas.

Ima li ozbiljnijih pomaka u suradnji SABA RH i braniteljskih udruga Domovinskog rata? Koliko kontaktirate s vodstvima tih udruga i ima li suradnje neposredno među članovima u općinama, gradovima i županijama? Na terenu, među ljudima vjerojatno ima pomaka. Ono što nismo uspjeli, pored svih naših nastojanja, je da ostvarimo suradnju s braniteljskim udrugama u okviru Ministarstva branitelja.

Ne mislim pritom samo na status udruge antifašista u Ministarstvu branitelja, nego na suradnju u rješavanju onih problema koji imaju zajednički interes. To se, naravno, odnosi i na suradnju u županijama i gradovima. Naši članovi - branitelji pridonose tome da se sve više objektivno odnosimo prema našoj povijesti.

Poistovjećivanje svih antifašista s komunistima u posljednje vrijeme je kulminiralo, a posebno iz crkvenih krugova. Oni sve antifašiste nazivaju komunistima, a nastoje potpuno negirati masovno sudjelovanje naroda u Narodnooslobodilačkoj borbi protiv nacističko-fašističkih okupatora. Usto javno nastoje rehabilitirati one koji su ratovali na strani okupatora. Koliko time nanose štetu Hrvatskoj u vrijeme njenog ulaska u Europu koja je utemeljena na antifašizmu?

Nanose oni takvim svojim stavovima štetu Hrvatskoj, to je sigurno, a koliku, to ćemo iz dana u dan saznati iz odnosa Europe prema nama. Zapravo radi se o tome da njihovi stavovi o rehabilitaciji onih koji su ratovali na strani okupatora, podgrijevaju neofašističko ponašanje, ne samo pojedinaca, nego i cijelih grupacija, pa i udruga. Poistovjećivanje svih antifašista s komunistima, s druge strane, doprinosi potpuno neobjektivnom sagledavanju povijesti NOB-a, ali i razdoblja poslije Drugog svjetskog rata.

Ta povijesna podloga, puna neobjektivnosti, dezorijentira mlade generacije i utječe na njihovo ponašanje, što na kraju može doprinijeti velikoj šteti, koju može otrpjeti Hrvatska u demokratskoj Europi, utemeljenoj na dostignućima antifašizma.

Crkva ne može biti „glavni povjesničar“

Je li Crkva u nas počela preuzimati ulogu glavnog „povjesničara“? Nije li pokazatelj toga i najnoviji, javno obznanjeni izravni angažman Crkve u istraživanju „grobišta“ i „stratišta“ žrtava „komunističkih zločina“?

Crkva ima svoje vjersko poslanje i ima snažan utjecaj na prosječnog vjernika. Iz toga proizlazi i njezina odgovornost da ne prelazi granice svoga poslanja. Ako to učini s namjerom da bude „glavni povjesničar“ i da bude „istraživač komunističkih zločina“, onda time čini grijeh nalik na „grijeh struktura“.

Napadi na Josipa Broza Tita, svjetski poznatog i priznatog vođu antifašističke borbe kod nas, sve su žešći i različitiji. Opet se javljaju iz istih krugova i bez znanstvenih argumenata. Kako gledate na to i što bi valjalo poduzeti da se objektivno valorizira Titovo mjesto u hrvatskoj i svjetskoj povijesti?

Dobar Vam je izraz „priznati vođa antifašističke borbe“ jer mu pored svega poneki i to osporavaju. Antifašizam i Josip Broz Tito idu zajedno pa i dijele sudbinu napada bez znanstvenih argumenata.

Ono što se može poduzeti, svodi se, ponovo to ističemo, na neostrašćeno utvrđivanje povijesnih činjenica, uzimajući u obzir vrijeme i okolnosti njihova nastajanja. To mogu napraviti povjesničari i sociolozi i bilo bi dobro da njihov posao na tim temama bude planski projektiran, a rezultati takvih istraživanja da budu odmaknuti od memoarskog štiva i da budu uvršteni u udžbenike povijesti. To bi omogućilo generacijama koje nisu živjele u doba kada je živio Tito da bolje razumiju to povijesno razdoblje Hrvatske i svijeta.

Na te i slične ofenzivne povijesne podvale nema dovoljno reakcije. Stječete li dojam da je antifašistička javnost u defenzivi i da nema dovoljno reakcije na otvorene pokušaje povijesnog revizionizma koji nema nikakvu znanstvenu utemeljenost?

Slažem se da nema dovoljno reakcije. Pogotovo nedostaje učinkovita reakcija koja bi na povijesnu podvalu trebala odgovoriti argumentima.

Slažete li se da bi u tome veću ulogu trebala imati i SABA RH, a posebno i Savjet antifašističkih boraca i antifašista?

Svakako da. Ipak, moramo znati da smo mi Savez udruga koje svoj rad zasnivaju na volonterstvu svojih članova, pa je nama teško kontinuirano i sustavno pratiti sva zbivanja i te povijesne podvale i na njih adekvatno odgovarati, a da to ne bude parola, već argument. Savjet antifašističkih boraca i antifašista ima značajnu ulogu u otkrivanju povijesnih činjenica u Drugom svjetskom ratu i poraću i u tumačenju društvenih fenomena iz toga doba. To je temelj naše uloge u reakciji na otvorene pokušaje povijesnog revizionizma.

Mladi trebaju reći „ne“ fašizmu danas

Mladi antifašisti i formalno se organiziraju pri SABA RH u Zagrebu, Splitu, Krapinsko-zagorskoj županiji i nekim drugim sredinama. Koja je njihova temeljna uloga, a koje su joj specifičnosti u odnosu na udruge antifašističkih boraca i antifašista u cjelini?

Njihova temeljna uloga je u tome da budu okrenuti budućnosti. Pobjedu antifašizma nad fašizmom treba poštivati i slaviti, ali ta pobjeda nije sama po sebi garancija da se fašizam ne može pojaviti u nekom drugom obliku.

Mladi antifašisti su svjesni te činjenice. Bili oni udruženi u naš Savez ili ne, oni mogu prepoznati te nove pojavne oblike fašizma i artikulirati reakciju na te pojave. Vjerujem da oni neće nikada zaboraviti pobjedu nad fašizmom i žrtve učinjene za tu pobjedu, ali njihova je specifična zadaća reći „ne“ fašizmu danas.

Na kraju Vas želimo pitati i ono što već punih sedam godina postavljaju antifašisti gotovo na svim skupovima - što je s Deklaracijom o antifašizmu i može li se očekivati da se ta Deklaracija, koju je Hrvatski sabor usvojio još 2005. godine, konačno počne provoditi?

Vjerujte da mi je teško odgovarati na pitanja o provedbi Deklaracije, iz poštovanja prema našim najstarijim članovima. Ali znam jedno: kada se promijeni stav relevantnih faktora u našem društvu o rezultatima NOB-a u odnosu na hrvatsku državu, promijenit će se i odnos prema onima koji su je u toj borbi stvarali. Kada se prihvati taj stav da su oni stvarali Hrvatsku, promijenit će se i odnos prema Deklaraciji.

Koje će biti prioritetne aktivnosti SABA RH u nadolazećoj 2013. godini?

Prioritetne aktivnosti su svakako vezane za pripremanje i održavanje izborne skupštine SABA RH, donošenje programa aktivnosti koje će udružiti snage antifašističkih boraca - partizana s mladim antifašistima, da se zaustavi povijesni revizionizam i da se ukaže na opasnosti neofašizma danas i u budućnosti.

Razgovarali: K. Sedmak i S. Tomašević